

שיעור הרב צבי יהודה זצ"ל לפרשת השבוע סידרה ב'

פרשת ויחי

אפרים ומנשה

3

בפרשנתנו יש חידוש מיוחד לכל הדורות. "אפרים ומנסה קרואין ושמעון יהיו לוי"¹⁶; מיהם אפרים ומנסה יהיו שני צדדים, שתי הגדרות מיוחדות בסדר מלכות ישראל ונוהלת אוריינט'ישראל. הם שייכים למסגרת השלמה של "הקבוץ ושםעו"¹⁷ כולכם.

יעקב אבינו הוא מלא סיבוכים, בiley סוף¹⁸. מרגע לידתו עד לדבריו האחוריים בסידור השבעתיים: "שָׁפֵל אֶת יְדֵיוּ"¹⁹. הסיבוכיות של יעקב אבינו מופיעה גם בברכות לבנים. בكونסילציה של השבעתיים, מופיעה הבחנה חדשה בתוך המקור היסודי של בני יוסף. מתחבוכת זאת של "שָׁפֵל אֶת יְדֵיוּ" מתברר סדר המאורעות: אפרים אשר "גִּדְלָה... וַיַּרְא יוֹחָה מֶלֶךְ הָגוּיִם"²⁰, ואחריו שאל מבני רחל, עד אשר מגיעים אל העיר, לפני נסיך, למלכות בית דוד. מתקבלת פה ידיעת שליל-ידי ורעו של אפרים תקום בריה מיווחדת שתהיה מלאה הגויים, בענין "שמש בגבעון דום"²¹. ד"י ישמע לדרכו של איש שישפיע על מהלך הטעב. בגין גומחה שהונס הוא מהרץ לטבע, יתברור במלאה הגויים שהטבע עצמו נמשך מהניטות האלוהית.²²

ישראל וישראל

4

שם, בספר יהושע, נאמר "הלא היא כתובה על ספר הישר"²³. נפגשים אנו עם טרמינולוגיה מיוחדת של ספר בראשית: "ספר הישר". ספר בראשית הוא ספר של האבות שנקרו ישרים.²⁴ זאת הגדלה מהותית של הנשמה, של צלים-האלוהים שבאדם: "אשר עשה האלוהים את האדם ישר והמה בקשו חשבנות ובבים"²⁵. אבותינו הם צדיקים ישרים²⁶, וישראל אף הם ישרים.²⁷

"אחרית הימים"

5

בפרשנתנו, אנו פוגשים בפעם הראשונה במליה חדשת: "אחרית הימים"²⁸. "שני אלפיים ותודה, שני אלףים תורה, שני אלףים ימות המשיח"²⁹. הדורות מתגלגים עד שמכורשים להגעה לאחרית הימים. למשיח. גם בפרשת בלעם³⁰ נאמר: "לכה יעצץ אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים"³¹: "דרך כוכב מעקב"³² — משיחיות, כפי שדרש רבי עקיבא פסוק זה על בר כוכבא.³³ וכן: "אוֹמֵר יְהִי מֵשְׁמוֹ לְלִי" — על הדברים הנודאים שייעשו אז³⁴. ובאהרונה, במשנה-تورה, "בצור לך ומ匝אך כל הדברים האלה באחרית הימים"³⁵, "ושבת עד ד' אלהיך"³⁶, "ושוב וקכז מכל העמים"³⁷ — קיובן גלוויות.

יוסף הוזדה בארץ

6

בסוף הפרשה אנו נפגשים במצוותו של יוסף. "והעלתם את עצמתי מזה"³⁸. חז"ל אומרם: "יוסף הוזדה בארץ" — נזכר בארץ. משה לא הודה בארץ — לא נזכר בארץ.³⁹ על זה ישAIMRA מפורשת של האמור"ר מאוסטרובצקי, שמשמעותו בורשה מפי תלמיד-חכם בשם, ואחריך כشنונגחותו איתו שמעתי מפי קודשו.⁴⁰ הוא אמר: למה יש לחז"ל ביקורת על משה רבינו, יוסף אמר את האמת אבל משה רבינו נולד במצרים וגדל במצרים ואף פעם לא ראה את אוריינט'ישראל? אלא שבאמת כל היהודי הוא מאוריינט'ישראל. באופן פרטני יכולות להיות כל מני סיבות מעכבות, אבל באופן כללי ויסודי הוא מושע אברהם יצחק וייעקב, לכן הוא שיריך לארץ-ישראל. וכماן פסק הלכה של תלמיד-חכם גדול: כל היהודי ששאליהם אותו מאייה מקום הוא, היה מתימן, מאפריקה או מפריז — ציריך להגיד שהוא מאוריינט'ישראל. שוב נפגשים כאן אבות ובנים, אוריינט'ישראל היה המסתגרת של כל-ישראל. "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ"⁴¹. הכל ענן אחד: חלק אנוסות מקודש מראש מדם, וחלק גיאוגרפיה מקודש ודבקות בארץ. קדושת הארץ שיכת לענין זהה של "האספו... הקבוץ". כל-ישראל מתגלגה בשלמותו על-ידי הסגולה המיוחדת של קדושת הארץ. בארץ הם גוי אחד.⁴² ו"ד' אחד ושמו אחד"⁴³.

יעקב אבינו — תחילת הצבוריות

לסיום של דבר תורה יש ערך מיוחד. ענן ספר בראשית הוא "מעשי אבות"¹, וכל אחד מהאבות מופיע בשתי פרשיות: עצם הפגישה עם קיומו באופן כללי, וההתרפות תכוונות אישיותו. יעקב אבינו נקרא "הבהיר שבאבות"², אצלו מתחילה להתגלות התרבות, המטרה, החפש, אחריות הא"בוחיות"³. הוא אינו רק אישיות פרטית אלא מעבר והתחלה הריבויות הצבוריות. עם ישראל נקרא אבינו שם: "בית ישראל"⁴, "בית יעקב"⁵. כי פדה ד' את יעקב⁶. וכך הוא נפוש עם משה ורביינו: "תורה צוה לנו משה, מורה קהילת יעקב".

שבטים

אחרי שלושת האבות שrank נקראו אבות באופן מוחלט⁸, אנו נפגשים עם אבותינו מספר ב'⁹, אשר להם דו פרוצופין למלויות. ב"וישב-מקץ" הם מתגלים בתור אישים שהם היסודות שלנו. ב"ויגשוחיה" הם מתגלים בצד הכללי שלהם בתור התחלת של עם ישראל.

בתחילה יש צורך בהתפרטות, הבלתי והתייחדות של כל אחד, מה שנראה כאילו פירוד. בפרשת ויגש, "בהתודע יוסף אל אחיו"⁹, מתחילה העיר האמיתית של יהודה, יוסף ושלמותו כל-ישראל לכל הדורות: שנין הצדים של מלכות ישראל — המלכות הקבועה והמלכות הפרוודורית. כל זה יסוד ההכנה של בנין בית יעקב.

10 מתוך כל ההתפרטות הזאת מגעים להתאנגות שבפרשת ויחי. "הקבוץ"¹⁰. והוא דרוכה של פרשת ויחי בנסיבות ובנסיבות: פגישה בענין הנורא והנסגב של הערך הכללי-ישראל שופיע בסיום הספר, לאחר כל ההכנות של אבותינו הראשוניים.

אבות ובנים

האבות והבנים הם שני צדדים של ענן אחד, של בנין גדול ועצום. במדרש נמצא שארץ-ישראל נקנית בשכונות של אבות וכיבושים של בנים¹¹. ומכאן בשלמות הגאולה: "זההיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבות"¹². כל זה מתבטא בגילוי וחיה-הקודש של חז"ל בתרגום אונקלוס, מפי ראשוני התנאים רבי אליעזר ורבי יהושע¹³, על הפסוק "שם רעה אבן ישראל"¹⁴, "אבהן ובנין זרעך רישאל" — Cain וברון המרגום של אבן הוא אבן-קברן¹⁵. בפרשנתנו אנו נפגשים בסדר האלוהי של הארכיטקטורה של בנין עם ישראל.

ד' ברא אחיך ר' ר' 5
doi אמר לפניו רבו נשל עולם עצמותיו של יוסף נכסנו
לאין אני נכס נכס לאין אמר לו הקדוש ברוך הוא מי
שהוזדה בארץ נפטר בארץ וכי שלא הוזדה בארץ איןנו
ק' נפטר בארץ יוסוף הוזדה בארץ אומרת בראשית
לט. יד) ר' רואי היבא לנו איש עברי וגוי' ולא נפטר אלא (שם מ.
טו) ג' נפטר מארץ דערבים נפטר בארץ מין גברתו אומר
(ירושע כה, לב) זאת עצמות יוסף אשר הועל בני ישראל
ממצרים קברו בשכם את שלא הודיע הארץ אין אפה
ס' נפטר בארץ בצד בנות יתרו או מורות (שם ב. יט) איש
מארדי האילני מיד הרעים והוא שומע ושותק לפיקח לא
קבר בארץ.